

VLČEK, L. – LÁNCZOS, T. – BREWER-CARÍAS, CH. – ŠMÍDA, B. 2009. Hydrogeological settings and climate of Charles Brewer Cave (Maciyo Chimantá, Venezuela) – preliminary results. In Gabrovšek, F. – Mihevc, A. (Eds.): 17th International Karstological School "Classical Karst", Cave Climate, 15th to 20th June 2009, Postojna, Slovenia, Guide Book and Abstracts, Karst Research Institute SRC SASA, 88. (Poster z Karsologickej školy, <http://www.sss.sk/s.php?t=1&m=201&id=170>)

VEDECKÁ EXPEDÍCIA CHIMANTÁ – RORAIMA 2009 (VENEZUELA)

Lukáš Vlček^{1,2,3} – Branislav Šmída^{1,2,4} – Roman Aubrecht³ – Charles Brewer-Carías² – Federico Mayoral² – Tomáš Lánczos⁵ – Ján Schlögl³ – Tomáš Derka⁶

¹Slovenská speleologická spoločnosť, Hodžova 11, SK-031 01 Liptovský Mikuláš, Slovenská republika; lukasvlcek@yahoo.com

²Grupo Espeológico de la Sociedad Venezolana de Ciencias Naturales, Caracas, Venezuela; charlesbrewer@cantv.net

³Katedra geológie a paleontológie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Mlynská dolina, pav. G, SK-842 15 Bratislava, Slovenská republika; aubrecht@fns.uniba.sk, schlogl@fns.uniba.sk

⁴Katedra geografie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Mlynská dolina, pav. G, SK-842 15 Bratislava, Slovenská republika; brano.smid@gmail.com

⁵Katedra geochemie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Mlynská dolina, pav. G, SK-842 15 Bratislava, Slovenská republika; lanczos@t-zones.sk

⁶Katedra ekológie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Mlynská dolina, pav. G, SK-842 15 Bratislava, Slovenská republika; derka@fns.uniba.sk

Medzinárodná expedícia na stolové hory Guayanskej vysočiny v hraničnej oblasti medzi Venezuelou, Brazíliou a Guayanou, ktorá sa uskutočnila vo februári až marci 2009, priniesla rozsiahle speleologické i vedecké výsledky. V jej rámci sa navštívili dve stolové hory (tepy) – Churí tepy v masíve Maciyo Chimantá a Roraima tepy v horskej skupine Roraima. Slovenskí, venezuelskí a chorvátski jaskyniari tu objavili dve nové jaskyne, ktorých dĺžka presiahla 1 km – Cueva Colibri (4 km) a Cueva Yanna (1,08 km), ako aj predĺžili jaskyňu Cueva Zuna (3,52 km) a Cueva Charles Brewer (7,5 km). Celková dĺžka novoobjavených podzemných priestorov je viac než 8,5 km. Expedícia Chimantá – Roraima 2009, vedecky zameraná na geologický, hydrogeochemický a biologický terénny výskum, skúmala aj najdlhšiu jaskyňu kvarcitového krasu – Jaskyňu kryštálových očí – Cueva Ojos de Cristal (16,14 km) a najrozmernejšiu jaskyňu v kvarcitech na svete – Jaskyňu Charlesa Brewera – Cueva Charles Brewer (7,5 km). Horizontálny priebeh týchto jaskýň je podmienený litologickými pomermi horninového prostredia. Pracovná hypotéza hovorí o dvoch najdôležitejších faktoroch, ktoré ovplyvňujú tvorbu jaskýň na venezuelských stolových horách. Výsledky výskumov ukazujú, že speleogenéza jaskýň prebieha v nelitifikovaných alebo len slabolitifikovaných horizontoch, ktoré boli ochránené pred účinkom diagenetických fluíd prostredníctvom nepriepustných vrstiev v ich podloží a nadloží. Ďalším významným faktorom je zrejme lateritizácia ílových minerálov – najmä kaolinitu, ktoré tvoria matrix piesčitých sedimentov v niektorých horizontoch. Lateritizácia prebieha pôsobením kyslých vôd a predpokladáme, že jej výsledkom okrem uvoľňovania pieskových zŕn je aj prítomnosť červeného bahna „barro rojo“. Vzorky hornín sa v súčasnosti podrobujú laboratórnym meraniam inžinierskogeologických vlastností a porozity a využijú sa aj na detailný petrografický výskum. Počas expedície sa uskutočnili aj rozsiahle odbery vzoriek z povrchu biospeleotém, ktoré sa v súčasnosti podrobujú mikrobiologickej analýze. Biologická časť expedície priniesla výrazné výsledky vo forme objavu nových živočíšnych foriem na úrovni druhov a poddruhov, najmä v rámci vodnej fauny, ako aj nových poznatkov o ekológii fauny stolových hôr. Vedeckú činnosť výpravy podporili agentúra APVV (grant č. 0251-07), agentúra VEGA (grant č. 1/0246/08) a Ministerstvo školstva Slovenskej republiky.

AKTUÁLNY ZOZNAM NAJDLHŠÍCH KVARCITOVÝCH JASKÝŇ SVETA (25 DĽHŠÍCH NEŽ 1 KM) – STAV K 1. 6. 2009

Lukáš Vlček^{1,2}

¹Slovenská speleologická spoločnosť, Hodžova 11, SK-031 01 Liptovský Mikuláš, Slovak Republic; lukasvlcek@yahoo.com

²Grupo Espeológico de la Sociedad Venezolana de Ciencias Naturales, Caracas, Venezuela

Prvopočiatky speleologického výskumu kvarcitového krasu siahajú do obdobia zhruba pred päťdesiatimi rokmi. Na jaskyne mimoriadne bo-

haté krasové územia sa nachádzajú v Guayanskej vysočine (Venezuela, Brazília), areáloch Minas Gerais a Mato Grosso (Brazília) alebo Severný Transvaal či Kapský polostrov v Južnej Afrike. Najväčšie množstvo jaskýň sa však preskúmalo v kvarcitovom krase venezuelských stolových hôr, nazývaných tepy. Prvou skutočne detailne preskúmanou jaskyňou kvarcitového krasu bola lokalita Cueva del Cerro Autana na stolovej hore Autana a jaskyňa na vrcholovej plošine Sarisariñama tepy, objavené a preskúmané v 70. rokoch. Dôležitý pokrok v poznaní kvarcitového krasu predstavovali objavy na stolovej hore Auyán tepy v 80. a 90. rokoch. Veľmi dôležité objavy priniesli expedície na hory Roraima a Churí (masív Chimantá) na začiatku 21. storočia.

V súčasnosti je na svete známych 25 kvarcitových jaskýň dlhších než 1 km. Mnohé z nich predstavujú aktívne fluviokrasové jaskyne s rozsiahlymi horizontálnymi pasážami, podobnými chodbám v klasickej krase vápencových území. Zoznam kvarcitových jaskýň sveta dlhších než 1 km k 1. júnu 2009: Cueva Ojos de Cristal (Jaskyňa kryštálových očí, Crystal Eyes Cave) vo Venezuele – 16,14 km/-73 m, Sistema Muchimuk – Colibri (Systém Muchimuk – Jaskyňa kolibrika) vo Venezuele – 8,0 km/-130 m, Cueva Charles Brewer (Jaskyňa Charlesa Brewera + Pekelná diera / Cueva del Diablo) vo Venezuele – 7,5 km/-110 m, Gruta do Centenario v Brazílii – 4,7 km/-481 m, Gruta da Bocaina v Brazílii – 3,2 km/-404 m, Cueva Juliana vo Venezuele – 3,0 km/-40 m, Sima Auyán-tepyu Noroeste vo Venezuele – 2,95 km/-370 m, Gruta das Bromélias v Brazílii – 2,75 km, Cueva Zuna vo Venezuele – 2,52 km/-85 m, Sistema de la Araña (Pavúčia jaskyňa) vo Venezuele – 2,5 km, Sistema Akopán (Cueva Akopán + Cueva dal Cin) vo Venezuele – 2,5 km, Magnet Cave v Juhoafrickej republike – 2,49 km, Sima Aonda Superior vo Venezuele – 2,128 km/-136 m, Sima Aonda vo Venezuele – 1,88 km/-383 m, Cueva Eladio (Cueva del Maripak) vo Venezuele – 1,7 km, Bat's – Giant's – Climber's System v Juhoafrickej republike – 1,63 km, Caverna Aroe Jari v Brazílii – 1,4 km, Toca do Chico Lino v Brazílii – 1,35 km/-15 m, Krem Dam v Indii – 1,35 km, Sima Acopán 1 vo Venezuele – 1,376 km/-90 m, Sima de La Lluvia de Sarisariñama vo Venezuele – 1,352 km/-202 m, Gruta Alouf v Brazílii – 1,20 km/-294 m, Sima Menor vo Venezuele – 1,158 km/-248 m, Cueva Yanna vo Venezuele – 1,08 km/-40 m, Sima Aonda 2 vo Venezuele – 1,05 km/-325 m.

LITERATÚRA

VLČEK, L. 2009a. Actual List of the Longest Quartzite Caves in the World (25 Longer than 1 km). In Gabrovšek, F. – Mihevc, A. (Eds.): 17th International Karstological School "Classical Karst", Cave Climate, 15th to 20th June 2009, Postojna, Slovenia, Guide Book and Abstracts, Karst Research Institute SRC SASA, 89–90. (Poster <http://www.sss.sk/s.php?t=1&m=201&id=170>)

VLČEK, L. 2009b. Actual List of the Longest Quartzite Caves in the World (25 Longer than 1 km). In Gabrovšek, F. – Mihevc, A. (Eds.): 17th International Karstological School "Classical Karst", Cave Climate, 15th to 20th June 2009, Postojna, Slovenia, 18 pp. Proceedings compact disc.

HISTÓRIA

ZAČIATKY POZNÁVANIA JASKÝŇ MALÝCH KARPÁT

Marcel Lalkovič

M. R. Štefánika 4/47, SK-043 01 Ružomberok; mlalkovic@zoznam.sk

Prvé zmienky o jaskyniach Malých Karpát sa do literatúry dostali zásluhou M. Bela v roku 1735. V prvom diele svojich Notícií sa zmienil o dvoch jaskyniach v doline Stupavky, povýše hradu Pajštún. Spomenul aj jaskyňu pri Smoleniciach, ktorú nazývali Mnichovou dierou, a zaregistroval existenciu menej známych jaskýň pri Pezinku. Jeho údaje na dlhý čas predstavovali jediný zdroj informácií o tunajších jaskyniach. Až v roku 1786 sa o existencii inej jaskyne Malých Karpát zmienil J. M. Korabinský. Situoval ju do okolia františkánskeho kláštora svätej Kataríny pri Naháči.

Iný záujem o jaskyne Malých Karpát predstavujú tendencie, ktoré súvisia s jaskyňou pod Plaveckým hradom a jaskyňou Haviareň vo vrchu Vápenná. Zásluhou vtedajšieho majiteľa panstva grófa Pálfiho sa jaskyňa pod Plaveckým hradom stala prvou sprístupnenou jaskyňou na území Slovenska a do literatúry ju začiatkom 19. storočia uviedla C. Pichlerová. Jaskyňa Haviareň je zaujímavá tým, že už v roku 1818 jej priestory zamerl a prvýkrát znázornil stavebný inšpektor F. Besetzer.

Začiatky bližšieho poznávania jaskýň Malých Karpát súvisia s činnosťou Bratislavského spolku prírodovedcov. Na základe vlastných výskumov jeho bývalý tajomník A. Kornhuber publikoval v roku 1865 poznatky o fyzickom zemepepis Bratislavskej stolice. V ich rámci tu v kontexte kostrových nálezov vyhynutých zvierat spomenul jaskyňu Tmavá skala pri Plaveckom Mikuláši, ktorú preskúmal F. Römer. Zmienil sa aj o jaskyni vo vrchu Rachsturn, jaskyni pod Plaveckým hradom, jaskyniach v Cajlanskej doline pri Pezinku a Zbojníckej jaskyni v doline Stupavky.